

teen: ei toi
teen käyttöön
Verkkokassi
sa on myös
jonka avulla
iteillä.

PASSI

yhteiseen kieleen

Sisällys

Johdanto	3
Kommunikointipassi	4
Yksilöllisen kommunikointipassin suunnittelu	6
Yksilöllisen kommunikointipassin käyttäminen	9
Passi turvana	10
Tehdään kommunikointipassi	11
Lisätietoja	11

Johdanto

Jokaiselle ihmiselle on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus ilmaista ja vastaanottaa viestejä. Puhekieli on yleisin viestien ilmaisemisen ja vastaanottamisen muoto. Puheen rinnalla kaikki ihmiset käyttävät myös ei-saannallista viestintää kuten ilmeitä ja eleitä, toimintaa, osoittamista ja katseen kohdistamista.

Puheen tuottaminen ja ymmärtäminen ovat useiden osatekijöiden tuloksia, ja siksi ne ovat herkkiä häiriöille. Puheilmaisuus tai puheen ymmärtämisen voi olla eri syistä puutteellista tai puuttua kokonaan, joko väliaikaisesti tai pysyvästi.

Jos puheen ymmärtäminen tai itsensä ilmaiseminen puheella ei riitä, henkilö voi kommunikoida käyt-

tämällä puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja (=AAC-keinoja, AAC=Augmentative and Alternative Communication). Kommunikointitarpeisiin ja kommunikoinnin tapoihin sekä muotoon vaikuttavat puhevammaisen henkilön ikä ja puhevammaan liittyvät taustatekijät. Esimerkiksi puhevammaisen lapsen kommunikointi-

tarpeet ovat toisenlaiset kuin henkilön, joka on saanut puhevammaan sairastuttuaan.

Onnistuneet viestintäkokemukset motivoivat kommunikoimaan, oli henkilön kommunikointitapa mikä tahansa. Kokemukset siitä, että viestintä toimii monien ihmisten kanssa, kannustavat vuorovaikutukseen.

ENNEN kuin voin keskustella kanssasi, varmista seuraavat asiat:
- Laita pöytälevy kaltevasti eteeni.
- Laita pöydälle kuvakansioni.
Sinun täytyy katsoa silmiini ja osoittaa asiasi minulle.

Sinun täytyy antaa aikaasi minulle, ja tiedän että se voi olla vaikeaa. Mutta mieti, miltä sinusta tuntuisi jos kenelläkään ei koskaan olisi aikaa kuunnella sinua...

Kommunikointipassi

Kommunikointipassin avulla välitetään henkilökohtaista tietoa puhevammaisen ihmisen vuorovaikutuksesta ja kommunikointitavoista: kuinka puhevammaisen henkilö ilmaisee itseään, kuinka hän myöntää tai kieltää, mitä tukitoimia hän tarvitsee pystyäkseen kommunikoimaan parhaalla mahdollisella tavalla, omat ja lähien henkilöiden yhteystiedot sekä mitkä asiat häiritsevät kommunikointiin keskittymistä. Passin käyttäjän kannalta on tärkeää, että yksilölliset kommunikointitavat ovat käytettävissä kaikissa viestintätilanteissa.

Kommunikointipassi voi olla esimerkiksi kortti tai vihkonen. Passi voi olla myös video, johon on kuvattu puhevammaisen ihmisen kommunikoinnissa käyttämiä merkkejä kuten viittomia, vakiintuneita eleitä ja ilmeitä.

Passin voi myös koota tietokoneella (mm. perusohjelmilla Word, Power Point) ja tallentaa ne CD-levylle tai muistitikulle (=USB-muisti).

Tällöin siihen voi sisällyttää tekstiä, kuvia sekä ääni- ja videonauhointeja, joissa on tietoa puhevammaisen ihmisen vuorovaikutuksesta ja kommunikoinnista.

RAKASTAN MUSIIKKIA!

- Tulemme hyvin juttuun, jos soittimet ovat mukana.
- Tiesitkö, että soittimilla voimme myös keskustella?
- Musiikilla osaan kertoa, millä tuulella olen: vihaisena soitan vihaista musiikkia, iloisena iloista

Yksilöllisen kommunikointipassin suunnitteleminen

Kommunikointipassin tarkoituksena on välittää olennaisimmat tiedot omistajansa kommunikoinnista. Passin tulisi olla omistajansa oloinen ja näköinen.

Parhaiten toimii rakenteeltaan ja sisällöltään yksinkertainen ja selkeä passi. Liian laajan passin tiedot voivat jäädä kommunikointikumppaneille epäselväksi.

Lähi-ihmiset suunnittelevat yksilöllisen kommunikointipassin yhdessä puhevammaisen henkilön kanssa. Mikäli mahdollista, passin omistajan tulee saada vaikuttaa passissa välitettävän tiedon sisältöön (mitä asioita passissa kerrotaan) ja muotoon (millaisin sanamuodoin, kuvin jne. tiedot kerrotaan).

Minulla on afasia, puhehäiriö.
En pysty puhumaan sujuvasti.
Myös kirjoittaminen ja lukeminen on hankalaa. Kuulen ja ymmärrän sinua, kun puhut hitaasti.

Olen Nanna Nieminen.

En puhu, mutta käytän eleitä, ilmeitä, jonkin verran viittomia sekä Piktogrammi-kuvia kertoessani mielipiteeni ja asiani. Minulla on Piktogrammi-kuvakansio vyölaukussani ja näytän siitä asiani. Muutaman asian viiton aina. Ne ovat WC, syödä, juoda, kahvi ja ulos. Toivon, että käytät minulle puhuessasi viittomia tai piktoja puheesi tukena. Näin vältymme väärinkäsityksiltä.

Kun olen iloinen, näytän sen.
Hymyilen ja naureskelen itsekseni.

Kun kaikki ei ole hyvin, itken ja jos johonkin sattuu, huudan.

Kun minua raivostuttaa, muutkin huomaavat sen.
Tarvitsen rauhoittelua ja minut on paras viedä pois muiden seurasta.

Kun minulla on tylsää, keksin yleensä mukavampaa tekemistä kuten muiden kiusaamista.

Jos puhelaitteeni ei toimi,
löydät laitteen käyttöohjeen
pyörätuolini verkkokassista.
Verkkokassissa on myös
kuvakansio, jonka avulla
voimme jutella.

! Vaikka puheeni olisi epäselvää,
en ole humalassa. Epäselvä
puheeni johtuu sairaudestani.

Olen Sorpa, 25v
Jos olen levoton, anna minulle

Rauhoitun, kun saan katsella lehtiä

"Asioita, joissa olen hyvä!"

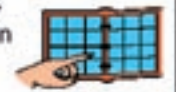
Tietokoneella
ollessani käytän
tsoikkaria,
jota osaankin
käsitellä todella
taitavasti.

Vaikka kaikki ei aina onnistu
hetkessä, olen SINNIKÄS ja
jaksan HYMYILLÄ.
Anna minulle aikaasi.

Olen taitava tarinoiden kuuntelija
ja muistan niistä kaiken.
Voin vastata kysymyksiin
kuvakansioni avulla.

Hei

Olen Kari, s. 1711xx. En pysty puhumaan, mutta kerron sinulle asioita eleillä, ilmeillä ja jокeltelulla. Tarvitsen aikaa tuodakseni asiani esille, joten malta odottaa... Esineet kertovat minulle, mitä seuraavaksi tapahtuu. Valitsen myös niistä katseellani.

Kun olen tyytyväinen, näet sen kasvoistani. Nostan tällöin myös jalan toisen päälle.

Innostuessani hihkun ja heilun. Hihkuminen on myös vahva JOOO!

Kun minulla on nälkä, maiskuttelen suutani.

Kun minua harmittaa tai olen turhautunut, puren rannettani. Haluan silloin uutta toimintaa tai että minua huomioidaan muuten.

Jos en halua jotain, olen passiivinen/käänän pään sivulle tai naama menee kurttuun.

Kun homma sopii minulle, toimin niin kuin tilanteeseen sopii. Muistathan antaa aikaa!

Tavarat kertovat:

= Juomaan/jano

Syömään/nälkä=

= Ulos

HEI!
Pyydä minulta lupaa
ottaa kommunikointi-
passini repusta.
Lupaen, että saat
yllättävää tietoa
minusta !!!

Kommunikointipassia suunnitellessaan puhevammaisen henkilö ja hänen lähi-ihmisensä pohtivat kommunikoinnin peruskysymyksiä. Puhevammaisen ihmisen kommunikointitilanteita paitsi uusien, myös tutumpien kommunikointikumppanien kanssa helpottaa ja jäsentää, kun arvioidaan ja kirjataan puhevammaisen ihmisen kommunikoinnin toimivuuteen vaikuttavia asioita.

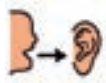
Yksilöllisen kommunikointipassin käyttäminen

Jokaisella meistä on oikeus päättää, keiden kanssa ja missä laajuudessa lähdemme vuorovaikutukseen. Samalla tavoin ensisijaisesti puhevammaisella ihmisellä itsellään on oikeus päättää keiden kanssa ja missä tilanteissa hän käyttää kommunikointipassiaan. Passi on puhevammaisen ihmisen omaisuutta.

Kommunikointipassin tulee olla helpposti saatavilla vuorovaikutustilanteissa.

Passin avulla lähi-ihmiset (yhdessä puhevammaisen kanssa) välittävät tietoa puhevammaisen henkilön kommunikointitavoista uusille ihmisille. Kommunikointipassi helpottaa puhevammaisen ihmisen mahdollisuuksia toimivaan kommunikointiin erityisesti silloin, kun

tilanne on uusi tai kun hän kommunikoi vieraiden ihmisten kanssa. Onnistumisen kokemukset vuorovaikutustilanteissa motivoivat kommunikoimaan. Näin puhevammaisen ihminen alkaa käyttää entistä aktiivisemmin omia, itselleen luonteenomaisia kommunikointitapoja sekä kehittyy ja rohkaistuu niiden käyttäjänä.

Kommunikointitapani

Näin kerron katseellani, mitä tarkoitan. Katso minne silmäni kulkevat. Lue ääneen kuvan teksti; jos viesti on oikea, katson sinua silmiin. Selviydyn korkeintaan 8 kuvasta kerrallaan. Muistathan laittaa kehikkoon kuvan: "ei löydy näistä".

Saatan pitää puheessani taukoja, koska änkytän.
Odota rauhallisesti, että saan asiani sanottua.

Passi turvana

Kommunikointipassi voi olla tarpeen myös ihmiselle, jonka kommunikointikeinot pääsääntöisesti toimivat hyvin. Esimerkiksi teknistä kommunikoinnin apuvälinettä, kuten puhelaintta tai kommunikointiohjelmia tietokoneella käyttävä henkilö saattaa yllättäen olla tilanteessa, jossa kommunikointikeino ei olekaan käytettävissä. Tällöin hän voi päästä vuorovaihtuksessa eteenpäin kommunikointipassin avulla. Myös yleensä sujuvasti puhuva henkilö voi yllättävissä tilanteissa menettää hetkellisesti kommunikointikykyänsä. Tällöin passi auttaa selviytymään.

Tieto saatavilla olevasta kommunikointipassista saattaa joissakin tilanteissa helpottaa kommunikointiin liittyvää jännitystä niin, että puhevampaisen ihmisen ei tarvitse edes ottaa passia esille kommunikointitilanteessa.

Kerron asioitani puhelaitteella.
Kun kuulet asiani, toivon,
että vastaat minulle
tavalliseen tapaan.

Tehdään kommunikointipassi:

- Mitkä asiat edistävät ja mitkä estävät puhevammaisen henkilön vuorovaikutusta ja kommunikointia?
 - Minkälaisia kommunikointitapoja henkilö käyttää (esim. eleet, ilmeet, ääntelyt, sanat, osoittaminen)?
 - Mitä kommunikoinnin apuvälineitä puhevammaisella henkilöllä on käytössään (esim. kuvakansio, aakkostaulu, kommunikointilaite)?
 - Mitä muiden tulisi tietää puhevammaisesta henkilöstä?
-
- Kuvat auttavat ymmärtämään passin sanoman
 - Tiivis tieto vastaanotetaan varmimmin
 - Monenlaiset keinot sopivat tiedon välitykseen: kortti, vihko, video, tiedosto esimerkiksi CD:llä tai muistikussa (tietokoneella tehty esitys tai muu tiedosto)

Lisätietoja:

Millar, Sally: Personal Communication Passport, Guidelines for Good Practice, Call Centre 2003, ISBN I 898042 21 I

www.communicationpassports.org.uk

Jos puhel
löydät lait
pyörätuolin
Verkkokassis
Kuvakansio,
Voimme ju

Opas on tulostettavissa osoitteessa: www.papunet.net/yleis/esitteet/

tikoteekki

Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus

Kehitysvammaliitto ry.

Viljatie 4 B, 00700 Helsinki

Puh. 09-34809 370

tikoteekki@famr.fi

www.tikoteekki.fi

www.kehitysvammaliitto.fi